

farnosti Ľapy na prelomu 19. a 20. stoloetí. **Pavel Štěpán** (Praha) se věnoval slovanským rodným jménům, která byla posuzována v ÚJČ AV ČR za účelem zápisu do matriky.

Lukasz Karpecki (Varšava) se věnoval proměnám antroponymie v obci Nowosiółki Dydyńskie v průběhu 18. až 21. stoloetí. **Robert Ślabczyński** (Řešov) se zamýšlel nad změnami pomístních jmen v oblasti Nízkých Beskyd, v nichž se odráželo soužití Poláků, Rusínů, Slováků, Židů a Romů před 2. světovou válkou.

Poslední den představil **Gabriel Rožai** (Banská Bystrica) pohled na speleonyma v rámci konceptu jazykového obrazu světa. **Veronika Štěpánová** (Praha) se věnovala dotazům na propria, s nimiž se setkává jazyková poradna ÚJČ AV ČR. **Olga Kowalczyk** (Vratislav) vystoupila se jmény vlakových spojů a zastávek v Polsku a na Ukrajině.

Prisliben je sborník, část článků bude patrně publikována v časopise *Onomastica*.

Príspevek vznikl s podporou dlouhodobého koncepčního rozvoje Ústavu pro jazyk český AV ČR, v. v. i., RVO: 68378092.

Žaneta Dvořáková
z.dvorakova@ujc.cas.cz
odd. onomastiky
Ústav pro jazyk český AV ČR, v. v. i.
Valentinská 1
116 46 Praha 1

Miriam G i g e r (Praha)

KONFERENCIA PROPRIA A APELATIVA – AKTUÁLNÍ OTÁZKY ANEB PŘED PRESLEM I PO NĚM (19.–20. 11. 2021)

V dňoch 19.–20. novembra 2021 sa uskutočnilo virtuálne stretnutie vedeckej verejnosti nazvané „Propria a apelativa – aktuální otázky aneb Před Preslem i po něm“. Na stretnutí sa organizačne podieľala Katedra českého jazyka a literatury Přírodovědně-humanitní a pedagogické fakulty TUL, Katedra českého jazyka Pedagogické fakulty UK a oddělení onomastiky ÚJČ AV ČR, v. v. i.

Rokovania boli rozdelené do viacerých tematických okruhov, medzi ktoré patrí: Jan Svatopluk Presl; propriálne motivácie, onomastika včera a dnes, onomastika a lexicografia, vlastné a obecné meno v školskej výuke; lexikálna sémantika a špecifiká propriálneho významu; štruktúra apelatív a proprii; slovo a kognícia; slovo a meno v dialekte, sociálna lexikológia a onomastika; terminológia a terminografia.

Na úvod konferencie predstavil výsledky výskumu synchronno-diachrónnej hydronymie stredného povodia Váhu v kontexte *Hydronymia Slovaciae* **Jaromír Krško** (Banská Bystrica).

Príspevok **Marie Janečkovéj** (České Budějovice) nazvaný „Propria a apelativa v Kollárově *Slávy dceři* z aspektu slovotvorného“ predstavil Kollára ako experimentátora v oblasti proprii, apelatív a neologizmov. Pozornosť sa sústredila hlavne na zložené apelativa, ktorých počet sa v diele odhaduje asi na 200 substantívnych kompozít.

O dôležitom postavení vlastných mien vo vyučovacej praxi vo svojom príspevku poinformovala **Marie Čechová** (Praha).

Jednoslovnými pomenovaniami nohavíc v českých nárečiach sa zaoberala **Stanislava Spinková** (Brno). Materiálová databáza príspevku vychádzala z databázy dialektologického oddelenia Ústavu pro jazyk český AV ČR i z údajov z databázy *Slovníku pomístních jmen na Moravě a ve Slezsku*.

Problemátike rozkolísanosti (nejednotnosti) štandardizácie českých miestnych mien sa v príspevku nazvanom „Ostrov nad Ohří a Tajanov u Tupadel (k nejasnostem v toponymech)“ venoval **Pavel Štěpán** (Praha). Roztrieštenosť a nejednotnosť autor vidí v používaní viacerých názvov pre jednu lokalitu, napr. *Hostomice / Hostomice pod Brdy*.

Téme „Modřín v pomístních jménech v Čechách“ sa v ďalšom časovom úseku venovala **Martina Zirhutová** (Praha), ktorá skúmala množstvo výrazov pre skúmanú drevinu z botanického rodu *Larix*. Autorka príspevku skúmala asi 300 anoikónym obsahujúcich v názve danú drevinu.

Cieľom príspevku **Martiny Ptáčnikovej** (Praha) je zozbierať čo najucelenejší počet anoikónym užívaných v minulosti českým obyvateľstvom v sledovanej lokalite (oblasť Českého koutku v Kladsku), analyzovať mená zo sémantického a formálneho hľadiska, ďalej sledovať ich premeny v čase a ich vzťah k menám inojazyčným, tj. nemeckým a súčasným poľským, patriacim daným anoikonymickým objektom.

Autori ďalšieho referátu, **Václav Lábus** (Liberec) a **Daniel Vrbík** (Liberec), poinformovali o využití crowdsourcingu pri výskume živých toponým. Materiálovú základňu tvorili živé toponymá mesta Liberec.

Oblasti prekladu vlastných mien v sémantickej perspektíve sa venoval príspevok trojice autorov, **Jaroslava Davida** (Ostrava), **Kristýny Březinovej** (Ostrava)

a **Agáty Rupinskej** (Ostrava), nazvaný „Janův hrad aneb John's Castle – vlastní jména v překladu v sémantické perspektivě“.

Cieľom príspevku **Terезy Klemensovej** (Ostrava), **Kristýny Kovářovej** (Ostrava) a **Michala Místeckého** (Ostrava) nazvaného „Souboj Géra a Ondry. Antroponyma ve Slezských písniích pohledem klíčových slov a kolokací“ je komplexná kvalitatívne koncipovaná analýza antroponým v *Slezských písniích*, ktorých autorom je Petr Bezruč.

Úvahu o tom, že názov zvyšuje predajnosť farmaceutických produktov, predstavila vo svojom príspevku **Vladimíra Vrajobá** (Banská Bystrica). Cieľom príspevku sa v prvom rade stalo abstrahovanie a typologizovanie motivantov sériónym a následne zovšeobecnenie ich komunikačno-pragmatického potenciálu so zreteľom na exponovanú jazykovú formu a cieľovú skupinu konzumentov.

Mená mačiek domácich sú v centre pozornosti **Agnieszky Kolodziej** (Vratislav) („Kilka uwag o współczesnej felionimii słowiańskiej“). Autorka príspevku si všima nielen spôsoby motivácie mien mačiek, ale uvádza i výsledky bádania v niektorých ďalších slovanských jazykoch.

Druhý deň vedeckej konferencie začal príspevkom **Annamárie Genčiovej** a **Petry Jesenskej** (Banská Bystrica) „Jazykový obraz Covid-19 v slovenskom a anglofónnom mediálnom prostredí“. Výskum realizovaný na interdisciplinárnej platforme má aspiráciu vzťahovo-interpretácie predstaviť mediálny jazykový obraz mimoriadnej udalosti z krízového prostredia v slovenskom a anglofónnom mediálnom prostredí, pričom problematika presahuje pozornosť viacerých vedných disciplín.

Príspevok nazvaný „Úskalí (ne)přechylování a skloňování příjmení žen“ vychádza zo spoločensky, kultúrne i politicky diskutovanej otázky o používaní ženských priezvisk v tzv. „mužskom tvare“. Vo svojom príspevku **Miriam Giger** (Praha) ukazuje aktuálne tendencie skloňovania a neskloňovania neprechýlených priezvisk žien na základe materiálov z Českého národného korpusu a z internetu.

O tom, ako niektoré jazykové príručky pristupujú k výkladu výrazu košer a jeho odvodeninám viedla autorka príspevku, **Žaneta Dvořáková** (Praha), polemiku („Co je a není košer v lexikografii?“) vedúcu k všeobecnejším úvahám o zaobchádzaní s náboženskými termínmi v lexikografii.

Príspevok **Martina Beneša** (Praha) „Kolokace typu český, moravský, slezský atp. + exonymum, resp. cizí endonymum – propria, nebo apelativa?“ sa zaoberá spojením prídavných mien odvodených od názvu Česka a jeho regiónov so zemepisnými menami ležiacimi mimo územia Česka. Ide o spojenia predstavujúce, že dané miesta majú niečo spoločné, napr. označenie Mladej Boleslavi, miesta výroby automobilov ako český Detroit. Nastoluje sa otázka, aký druh významu tieto spojenia vyjadrujú a do akej miery je tento typ tvorenia produktívny, ak sú dané spojenia vlastnými menami.

Zvukovej podobe dvoch zoologických názvov sa venuje príspevok **Veroniky Štěpánovej** (Praha) a **Jiřího Nováka** (Teplice) „Dikobraz a buvol 200 let po Preslovi – výzkum aktuální výslovnosti dvou apelativ“. Výsledky výskumu by mohli v budúcnosti poslúžiť ako podklad pre vznikajúci *Akademický slovník současné češtiny*, alebo pre *Internetovú jazykovú příručku*.

Príspevok **Kamilly Smejkalovej** (Praha) o písaní veľkých písmen „Z bankomatu vypadl Palacký aneb Kde začíná a končí vlastní jméno z pohledu psaní velkých písmen“ vznikol na základe otázok kladených na jazykovú poradňu ÚJČ AV ČR. Jeho cieľom je opísať, v čom sú tieto dvojice (proprium – apelativizované proprium) pre užívateľa problematické z hľadiska identifikácie a rozlíšenia propria od apelatíva, aký to má dôsledok pre pravopisné riešenie v konkrétnej komunikačnej situácii a aké sú obvyklé riešenia.

Príspevok **Ladislava Janovca** (Praha) spracováva výsledky výskumu a analýzy časti textových dát, na ktorých základe autor príspevku „Jazykový obraz demokracie – poznámky k výzkumu“ vytvára koncepciu DEMOKRACIE pre medzinárodný projekt EUROJOS.

Jazykovému obrazu Choda v českej publicistike, a to z hľadiska Chodov na Chodsku i z hľadiska Nechodov, sa venuje príspevok **Johany Strenkovej** (Praha).

Príspevok **Blanky Nedvědovej** (Praha) „Rozprava o převratech kůry zemní – poznámky k paleozoologické terminologii“ pripomína osobnosť Jana Svatopluka Presla, zakladateľa českej prírodovednej terminológie. Základom sú poznámky týkajúce sa českých názvov pravekých živočíchov v prvej paleontologickej práci vydané v češtine – Barona Jiřího Cuviera *Rozprava o převratech kůry zemní a o proměnách v živočišstvu jimi způsobených, v obhledu přírodopisném a dějopisném*.

Na záver vedeckého stretnutia priniesla svoj pohľad na vybrané propriá, predovšetkým antroponymá a toponymá, zaradené v príručkách jazykovej správnosti z poslednej tretiny 19. storočia, **Helena Chýlová** (Plzeň).

Príspevok vznikl s podporou dlhodobého koncepčného rozvoje Ústavu pro jazyk český AV ČR, v. v. i., RVO: 68378092.

Miriam Giger
giger@ujc.cas.cz
odd. onomastiky

Ústav pro jazyk český AV ČR, v. v. i.
Valentinská 1
116 46 Praha 1